

KIRÁLYI KEGYELEM RÓZSA SÁNDORNAK

Hosszú, zord, kemény tél után ismét tavasz lett. Nemcsak a természetben, hanem az elnyomott magyar nemzet életében is, amelyre végre valahára kezdett kedvezőbb idő derülni. A bécsi hatalmasok és a sötétség mindenkor engedelmes eszközei végre kezdték belátni, hogy a magyar nemzet jogait nem lehet mindörökre törvény és jog ellen egyszerűen elkobozni, hogy ezt a nemzetet nem lehet mindörökre elnyomni, hanem igenis, hogy ezzel a nemzettel számítani kell, hogy a nemzet elpusztíthatatlan életerejére égető szüksége van a sok különféle országból mesterséges úton összetákolt Ausztriának, ha a körülötte levő nagy és hatalmas ellenségei ellen sikeresen védekezni akar, ha fennállását biztosítani óhajtja.

És amint egyszer ezt az igazságot kezdték Ausztriában megérteni, amint ez az igazság mindinkább tért foglalt és alulról felfelé mindig magasabb és magasabb körökbe hatolt, rögtön változott is Magyarország sorsa, és a tegnap még elnyomott és ádáz gyűlölettel kormányzott országnak megadták a birodalmat védelmező országot megillető helyet. Az osztrák császár végre belátta azt a nagy igazságot, hogy hóhérokka lehet országokat elpusztítani, de nem lehet kormányozni és amint ezt az igazságot belátta, kereste és meg is találta az utat a magyar nemzettel való kibékülésre.

Meglett a kiegyezés. A nemzet és királya között helyreállott a béke, és jeléül ennek felnyíltak a kufsteini, a josefstadti és olmützi várak borzasztó kazamata-börtönei és szabadon bocsátották mindazokat, kik évek hosszú során át bűnhődtek azért, hogy nemzetük szent jogainak védelmére fegyvert ragadtak az azokat veszélyeztető zsoldosok ellen. És kívánszorogtak börtöneikből a magyar szabadságharc hősei és visszaadattak a sokat szenvedettek hazájuknak, családjuknak.

A kiegyezést követte a most már alkotmányos király ünnepélyes megkoronázása. Az ország fővárosai: Buda és Pest mesés pompával vették körül koronás királyukat. És az általános öröm, a pompás ünnepélyek idejében a király nemes, jó szíve megemlékezett azokról a szerencsétlenekről, kiket nem a politika, hanem közönséges büntettek vittek a börtön sötétségébe. Koronázása alkalmából a király kegyelmet adott száz meg száz börtönviselt embernek, hadd örüljenek azok is, amikor király és nemzet örül.

1867. szeptember 16-a volt. A tiroli örök hóval fedett hegycsúcsokat sötét köd takarta. Az országban már napok óta zuhogott az eső, az Eizach és az Inn folyók kilépve medrükből, pusztították az amúgy is szegény országot.

Kufstein városában megszólalt a vészharang. Vészjósló kongása messze földre hirdette, hogy az Inn folyó szédítő sebességgel áradó hullámai veszélyeztetik a folyón át vezető erős vasúti hidat. A déli vaspálya vonala vezet itt Tirolból Bajorországba és a nagy cementiparáról meg várának rettenetes fogházáról híres Kufstein a határ Ausztria és Bajorország között. Az osztrák katonaság nagy erőfeszítéssel igyekezett megmenteni a hidat. Utászok és gyalogosok egyaránt dolgoztak egy utásztiszt vezetése alatt. A hídhoz vezető gátakat minden áron meg kellett tartani, ámbár a víz éppen ezeket a védőgátakat már több helyen alámosta és megिंगatta. Ezeken a helyeken küzdött a katonaság a legnagyobb erőfeszítéssel a romboló hullámok ellen. De a romboló elem erősebbnek bizonyult az emberi erőnél. A szakadatlanul zuhogó eső folyton növesztette az áradást és a hegyek felől fúvó langyos déli szél egyesült az esővel a veszély gyarapítására. A déli szél a hegyeken levő óriási hótömegeket rohamos gyorsasággal megoldvasztotta, s most már nemcsak a folytonos esőzés, hanem a hegyekből lezuhanó patakok is felduzzasztották az Inn vizét.

A katonaság a két napon és két éjszakán keresztül való folytonos munkában kimerült. Éhesek, fáradtak, álmosak voltak, most mikor a legnagyobb veszély fenyegette a hidat. Az Innsb-

ruckból várt katonaság elmaradt, mert a vaspályán az árvíz miatt kénytelenek voltak az összes forgalmat beszüntetni. A polgárság a legnagyobb nembánomsággal nézte a küzdelmet, a viláért sem siettek volna a híd megmentésére. Mi közünk van hozzá – mondták –, hiszen a híd a vasúti társulaté, van annak elég pénze, majd építtet az más hidat!

Még drága pénzen sem lehetett napszámosokat kapni, mert a tiroli napszámos ősszel, ha otthon nem akad munkája, tömegesen átmegy Bajorországba a komlóaratáshoz, melyhez soha se kapnak elég munkáskezet.

E végzetes pillanatban a katonákat vezénylő utásztiszt stafétát küldött Kufstein város polgármesteréhez, azzal az üzenettel, hogy ha nem küld rögtön negyven embert segítségül, akkor a híd egy óránál tovább nem tartható.

Krandorfer polgármester jól tudta, hogy a városban nem talál még drága pénzért se munkaerőt, kapta magát tehát és föl-sietett a várba, melynek Brazovics Milán ezredes volt a parancsnoka, és könyörgött az ezredeshez, hogy a híd megmentésére bocsásson rendelkezésére ötven rabot.

– Hohó! – kiáltott az ezredes, egy öreg határőrvidéki katona. – Hohó! Kedves polgármester uram! Hová gondol? Honnan vegyek én ötven rabot? Alig hetven vagy nyolcvan sáncmunkára ítélt rabom van, s azok az úristennek sem végeznek más munkát. Nem is áll szabadságomban őket más munkára kényszeríteni. Hjah, mikor még itt voltak azok a rebellis Kossuth-kutyák, a magyar rabok, akkor könnyű volt! Azokkal tehettem, amit csak akartam és mennél jobban megdolgoztattam őket, annál szívesebben vették azt Bécsben. De ezekkel, akik még itt maradtak, nem tehetek semmit. Ezek nagyurak, a törvény védelmezi őket. Ezek közül kismiska az, akinek csak tizenkét esztendeje van, a legnagyobb része életfogytáig marad itt; mit törődnek azok az árvízzel? Esznek, isznak és dolgoznak a sánckokban. Naponként hat órán át, amint előírva van. Többet egy percre sem és más munkát sem. Sajnálom, de nem segíthetek.

– De kedves ezredes uram, hiszen szívesen fizetünk, teljes napszámot adunk nekik.

– Mit csináljanak azok a pénzzel, hiszen nem kapnak érte semmit!

– De hiszen a kantinból vehetnek.

– Füttyülnek azok a kantinra – nevetett az ezredes. – Különben megkísérelhetjük, nézze csak polgármester úr, ott a ciszterna mellett azt a bundába burkolt alakot, az most a legrégebb rabom, már tizennyolc éve, hogy itt van, és itt marad, míg meg nem hal. Nagy tekintély ez a többiek közt, dacára annak, hogy ő is bizonyos módon olyan rebellis Kossuthund volt tisztességes rabló foglalkozása mellett.

– Ah – szólt a polgármester –, hát ez az a híres magyar rablóvezér?

– Ez az, ez Rózsa Sándor, a híres betyár. Kemény ember. Tizennyolc esztendeje, hogy itt van és alig hogy megviselte a kazamaták gyilkos levegője. Különben, ha tetszik, idehívom, beszéljen velem.

Az ezredes kinyitotta az ablakot, egy kissé kihajolt és torkaszakadtából kiáltott:

– Rózsa Sándor, jöjjön fel!

A bundás ember nem felelt, de láncainak csörrenése tudatta a szobában levőkkel, hogy feljűk tart. Egyszerre csak felnyílt az ajtó, és Rózsa Sándor alakja megjelent a küszöbön.

– Parancsára – szólt Rózsa Sándor, aki tört németiséggel tudott beszélni.

– Lépj közelebb – szólt az ezredes –, a polgármester úr akar veled beszélni.

Rózsa Sándor belépett a szobába, megállt a közepén és a polgármester felé fordult. Dehogya is volt igaza az ezredesnek, mikor azt mondta, hogy ezt a kemény embert épphogya megviselte a tizennyolc évi rabság alatt a kazamaták gyilkos levegője. Nagyon is megviselte. A hajdani délceg legényből nem maradt más, mint testének nagysága. Még mindig szép szál ember volt,

dacára annak, hogy haja, bajusza és szakála nagyon is megsűrűlt. Azelőtt piros barna egészséges arcszíne a hosszú fogságban sárgás lett, és ha a kezén és lábán láncokat hordozó ember járkált, akkor volt csak látható, mennyire meggörbült a háta a 18 év terhe alatt.

Rózsa Sándor megállt a polgármester előtt és jobb kezével sűrű, fehéredő bajuszát felfelé pederve, várta a polgármester megszólítását.

– Tudsz németül? – kérdezte a polgármester.

– Valami keveset – felelt Rózsa Sándor. – Itt tanultam a fogságban.

– No jó – szolt a polgármester –, volt reá idő elég, most figyelj ide, akarsz pénzt keresni?

– Minek nekem a pénz? – felelt vállát vonva Rózsa Sándor –, kapok én itt mindent, ami dukál, még a mogyorófapálcából is. Különben mit akar a nagyságos úr tőlem?

– Árvíz van lent, pusztítja az országot – szolt a polgármester.

– Tudom – felelt Rózsa Sándor.

– Kufstein veszélyeztetve van...

– No, ide ugyan be nem jön víz, mi biztosságban vagyunk – szolt közömbös hangon a rab.

– A víz a vasúti hidat is veszéllyel fenyegeti – szolt a polgármester.

– Én nem szoktam a vasúton utazni.

– De segíthetne a hidat megmenteni.

– Én, már mint én? – nevetett Rózsa Sándor. – Mi közöm nekem a vasúti hídhhoz?

– A munkáját jól megfizetjük.

– Megkapom érte a szabadságomat, felment engemet a munkámért, a nekem minden három hónapban dukáló ötven botütéstől? – kérdezte metsző gúnnyal a rab.

– Azt nem, de adok...

– Mit adhat Ön nekem, nagyságos uram, ha a szabadságomat nem adhatja vissza?

– Kap naponta egy forint ötven krajcárt – szólt a polgármester.

Rózsa Sándor felkacagott és vállát vonva mondta:

– A pénznek itt nincs értéke.

– De gondolja csak meg – rimázkodott a polgármester –, ha a híd bedől, mennyi ember elpusztul aztán az árvíz által.

– És ezt én gondoljam meg? Gondolja meg ezt a polgármester úr és segítsen, amint tud. Hiszen azért polgármester.

– Ne szemtelenkedj fickó – kiáltott dühösen a polgármester –, vagy rendre taníttatlak.

– Hohó – kiáltott most Rózsa Sándor –, lám, lám, most már fickó vagyok, akit megtanítat. Most már a polgármester úr színt vall és úgy beszél, amint az ilyenfajta emberrel, mint én vagyok, rendesen beszélni szokott. No jó! De most tudja meg a nagyságos úr, hogy én bármilyen összegért sem akarok a híd mentésén dolgozni és ami aztán a taníttatást illeti, erre a polgármester úrnak semmi joga nincs. Itt az ezredes úr, ő parancsolhat velem, mert ő a komendánsom, mástól parancsot nem fogadok el, és aki hozzám oly módon jön, mint az imént a polgármester úr, annak nekimegyek és kidobom, még ha tízszer polgármester is!

És e szavakkal Rózsa Sándor fenyegetőleg emelte fel vasra vert kezét.

– Ez szemtelenség! – kiáltott a polgármester.

– Ezért rögtön 25 botot fogsz kapni, kutya magyar! – kiáltott az ezredes és az asztal felé ment, hogy meghúzza a csengettyűt.

E pillanatban kopogtak az ajtón.

– Tessék – szólt az ezredes.

Az ezredes altisztje volt az, aki most belépett. A káplár sürgönnyt tartott a kezében és miután szabály szerint tisztelgett, harsány hangon mondta:

– Jelentem alázatosan, ezredes úr, éppen hozták ezt a sürgönnyt. – Az ezredes átvette a sürgönnyt, felbontotta és mielőtt még elolvasta volna, odaszólt: